نکته

هادی اسماعیلی

پایانه‌های تجاری راهی برای کاهش هزینه زندگی در عراق

افزایش هزینه‌های گمرکی و حمل‌ونقل، مستقیماً بر قیمت کالاهای وارداتی و قدرت خرید مردم عراق اثر می‌گذارد. توسعه پایانه‌های تجاری با کشورهای همسایه، در کنار تسهیل تشریفات گمرکی و ایجاد مسیرهای رقابتی برای ورود کالا می‌تواند هزینه تأمین نیازهای روزمره را کاهش دهد. دولت عراق باید توسعه زیرساخت‌های مرزی را به بخشی از سیاست مهار هزینه‌های زندگی تبدیل کند.

اقتصاد عراق به واردات کالاهای مصرفی، مواد غذایی و بسیاری از محصولات صنعتی وابستگی دارد. در چنین شرایطی، هرگونه افزایش هزینه حمل‌ونقل، تشریفات گمرکی و انبارداری می‌تواند قیمت نهایی کالا را بالا ببرد و فشار بیشتری بر خانوارها وارد کند. از این‌رو، توسعه پایانه‌های تجاری و بهبود ارتباط با کشورهای همسایه، فقط یک موضوع زیرساختی نیست، بلکه می‌تواند ابزاری برای کاهش هزینه‌های زندگی مردم باشد.

اهمیت این موضوع در تحولات اخیر تجارت عراق نیز دیده می‌شود. در فوریه ۲۰۲۶، همزمان با اعتراض بازرگانان عراقی به افزایش تعرفه‌های گمرکی، نگرانی‌هایی درباره افزایش هزینه واردات و انتقال آن به مصرف‌کنندگان مطرح شد. گزارش‌ها از افزایش هزینه برخی محموله‌ها و اختلال در روند ترخیص کالا حکایت داشتند. این تجربه نشان می‌دهد که هزینه‌های مرزی و مقررات تجاری چگونه می‌توانند بر فعالیت بازرگانان و در نهایت قیمت کالاها اثر بگذارند.

براساس گزارش سازمان آمار عراق، ارزش واردات غیرنفتی این کشور در سال ۲۰۲۴ حدود ۳۵,۳ میلیارد دلار بود. از این میزان، ۹,۳ میلیارد دلار، معادل ۲۳,۵ درصد، از طریق گذرگاه‌های زمینی و ۲۵,۶ میلیارد دلار از طریق بنادر دریایی وارد شد. این ارقام نشان می‌دهد که مرزهای زمینی و دریایی هر دو در تأمین نیازهای بازار عراق نقش مهمی دارند و بهبود عملکرد آنها می‌تواند بر هزینه و سرعت دسترسی به کالا تأثیر بگذارد.

یکی از راهکارهای مهم، توسعه و تجهیز پایانه‌های تجاری در مرزهای عراق با ایران، ترکیه، اردن و دیگر کشورهای همسایه است. افزایش ظرفیت تخلیه و بارگیری، ایجاد انبارهای استاندارد، توسعه ناوگان حمل‌ونقل و تسهیل عبور کامیون‌ها می‌تواند زمان توقف محموله‌ها را کاهش دهد. همچنین تعدد مسیرهای تجاری به بازرگانان امکان می‌دهد متناسب با نوع کالا، هزینه و زمان حمل، مسیر مناسب‌تری انتخاب کنند و وابستگی به یک مسیر محدود کاهش یابد.

البته افزایش تعداد پایانه‌ها به‌تنهایی کافی نیست. اگر کالاها پس از ورود به مرز با فرایندهای طولانی اداری، بازرسی‌های تکراری و تأخیر در ترخیص مواجه شوند، بخش مهمی از مزیت ایجاد زیرساخت‌های جدید از بین می‌رود. بانک جهانی در بررسی اقتصاد عراق، به مشکلات لجستیکی، کیفیت نامناسب برخی مسیرهای جاده‌ای و هزینه‌های بالای تشریفات تجاری اشاره کرده است. در این گزارش، هزینه انجام بازرسی انطباق کالا هنگام واردات از ترکیه حدود ۴۰۰ دلار برآورد شده بود، رقمی که نشان می‌دهد هزینه‌های غیراز حمل‌ونقل نیز می‌توانند بار قابل توجهی بر تجارت تحمیل کنند.

در همین راستا، دیجیتالی کردن تشریفات گمرکی اهمیت ویژه‌ای دارد. سازمان تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (آنکتاد) اعلام کرده که سامانه دیجیتال گمرکی «آسیکودا ورلد» در عراق با هدف کاهش فرایندهای کاغذی، تسهیل ترخیص و صرفه‌جویی در زمان و هزینه اجرا شده است. براساس گزارش این سازمان در ژوئیه ۲۰۲۴، این سامانه در ۹ مرکز بزرگ گمرکی عراق فعال شده بود، مراکزی که در مجموع ۸۱ درصد حجم تجارت بین‌المللی این کشور را پوشش می‌دادند. تکمیل این فرایند و اتصال همه پایانه‌های اصلی به سامانه‌های یکپارچه می‌تواند زمینه کاهش تأخیر و افزایش شفافیت را فراهم کند.

در نهایت، دولت عراق باید توسعه پایانه‌های تجاری با کشورهای همسایه را با اصلاح مقررات گمرکی، دیجیتالی کردن فرایندها و ارتقای شبکه حمل‌ونقل همراه کند. همچنین لازم است آثار این اقدامات بر هزینه واردات و قیمت کالاهای اساسی به‌طور مستمر ارزیابی شود. هدف نهایی باید روشن باشد؛ کالاها با هزینه کمتر و سرعت بیشتر به بازار برسند تا منافع توسعه تجارت، علاوه بر بازرگانان در زندگی روزمره مردم عراق نیز نمایان شود.

منابع در روزنامه موجود است

خبر

عرضه اولیه نفت ستاره خلیج فارس در انتظار هماهنگی سهامداران

مدیرعامل شستا درباره زمان عرضه اولیه سهام نفت ستاره خلیج فارس در بازار سرمایه گفت: از عرضه سهام این شرکت در بورس استقبال می‌کنیم و آن را برای بازار سرمایه و ذی‌نفعان مفید می‌دانیم. برای عرضه عمومی سهام، طی شدن تشریفات قانونی، موافقت سهامداران اصلی و تعیین میزان سهام قابل عرضه ضروری است و هماهنگی‌ها در این زمینه ادامه دارد.

به گزارش صداوسیما، محمدرضا سعیدی با اشاره به نقش شرکت‌های زیرمجموعه شستا در تأمین نیازهای ضروری کشور اظهار کرد: فعالیت این مجموعه در حوزه‌هایی مانند دارو، سوخت، لاستیک، روغن و آرد در شرایط بحرانی نیز ادامه دارد و تلاش شده زنجیره تأمین این محصولات بدون وقفه حفظ شود. وی افزود: در جریان جنگ ۱۲ روزه، حدود ۱۰ هزار و ۵۰۰ مسافر نیز از طریق دریا جابه‌جا شدند، اقدامی که جزو مأموریت‌های مستقیم شستا نبود، اما با توجه به مسئولیت اجتماعی مجموعه انجام شد.

مدیرعامل شستا با اشاره به آسیب‌دیدن ۲۸ شرکت زیرمجموعه این مجموعه در جریان حوادث اخیر گفت: میزان آسیب‌دیدگی این شرکت‌ها از ۵ تا ۱۰۰ درصد متغیر بوده، اما تولید در مجموعه حتی برای یک روز هم متوقف نشد. سعیدی با تأکید بر اینکه رویکرد شستا در بازسازی شرکت‌های آسیب‌دیده، افزایش تاب‌آوری آنهاست، افزود: هدف صرفاً بازگرداندن شرکت‌ها به شرایط گذشته نیست، بلکه باید ظرفیت آنها برای مواجهه با بحران‌های احتمالی آینده نیز افزایش یابد. وی ادامه داد: برای هشت حوزه شامل عملیات، مالی، زنجیره تأمین، راهبرد، فناوری، تطبیق، مسئولیت اجتماعی و نیروی انسانی، برنامه‌های مرتبط با تاب‌آوری تدوین شده است. آمادگی، پاسخگویی و بازتوانی نیز از محورهای اصلی این برنامه‌هاست. مدیرعامل شستا با اشاره به ضرورت استمرار فعالیت شرکت‌های راهبردی گفت: تولید محصولات و خدماتی مانند دارو، سوخت، لاستیک، روغن و آرد باید در شرایط بحرانی بدون وقفه ادامه یابد. سعیدی همچنین از تولید روزانه حدود ۴ میلیون و ۷۰۰ هزار تا ۵ میلیون لیتر بنزین در حوزه پالایش و تولید بنزین در خلیج فارس خبر داد و گفت: این میزان تولید بخشی از نیاز کشور را پوشش می‌دهد.

مدیرعامل شستا با اشاره به عملکرد مالی این مجموعه اظهار کرد: سود شش‌ماهه شستا که در سال گذشته حدود ۶۴ همت بود، در مدت مشابه امسال به حدود ۲۶۸ همت رسیده است. این ارقام مربوط به صورت‌های مالی حسابرسی‌نشده است. وی با بیان اینکه نفت ستاره خلیج فارس سهم قابل توجهی در افزایش سود مجموعه داشته است، افزود: سود این شرکت از حدود ۱۸ همت در شش‌ماهه سال گذشته به حدود ۱۷۱ همت در شش‌ماهه امسال رسیده است. سعیدی ادامه داد: سایر بخش‌های مجموعه نیز بدون احتساب نفت ستاره خلیج فارس، سود خود را از حدود ۴۵ همت در دوره مشابه سال گذشته به حدود ۹۷ همت افزایش داده‌اند. وی با اشاره به افزایش درآمد و هزینه‌های شرکت‌های زیرمجموعه گفت: آنچه اهمیت دارد مدیریت هزینه‌ها و تبدیل افزایش درآمد به سودآوری بیشتر است.

گزارش یک

بهناز قاسمی

خرید چاق ۳۰ هزار تن مرغ برای تنظیم بازار

پشتیبانی امور دام: به جرئت می‌توان گفت میزان ذخایر کالاهای اساسی و پروتئینی کشور در مقایسه با ۱۰ سال گذشته در سطح بسیار بالایی قرار دارد و از این بابت برای تأمین کالا نگرانی وجود ندارد

بعد از حذف ارز ترجیحی در بهمن ماه سال گذشته و افزایش قیمت نهاده‌های طیور، قیمت مرغ تا ۳۷۰ هزار تومان افزایش یافت، اما افت تقاضا در شهریور ماه موجب کاهش قیمت به ۲۷۰ هزار تومان شد. با رسیدن قیمت به زیر قیمت تمام شده مرغ، وزارت جهاد کشاورزی در راستای حمایت از مرغداران، خرید حمایتی ۳۰ هزار تن مرغ منجمد را در سراسر کشور آغاز و به این ترتیب بخشی از زیان تولیدکنندگان را جبران کرد. مدیرعامل پشتیبانی امور دام با تأکید بر اینکه تاکنون ۲۱ هزار تن مرغ خریداری شده، گفت: به جرئت می‌توان گفت میزان ذخایر کالاهای اساسی و پروتئینی کشور در مقایسه با ۱۰ سال گذشته در سطح بسیار بالایی قرار دارد و از این بابت برای تأمین کالا نگرانی وجود ندارد.

در ماه‌های گذشته افزایش قیمت نهاده‌های طیور و نوسانات موجود در بازار مرغ باعث شد که مرغداران ضرر کنند. وقتی جوجه‌ریزی بدون پیش‌بینی دقیق تقاضا انجام می‌شود مازاد عرضه، قیمت را کاهش می‌دهد و ممکن است چند هفته بعد، به دلیل زیان مرغدار، جوجه‌ریزی کاهش و باز هم بازار با افزایش قیمت مواجه شود.

حبیب اسدالله‌نژاد، مدیرعامل اتحادیه سراسری مرغداران گوشتی در مورد نوسانات قیمت مرغ گفت: در سطح کشور، ۲۰ هزار و ۲۶ واحد مرغداری وجود دارد که از این تعداد، حدود ۱۸ هزار و ۷۴۰ واحد مرغداری فعال هستند و یک هزار و ۲۸۶ واحد مرغداری به دلایلی غیرفعال هستند. وی افزود: امسال شرایط تا حدی متفاوت است. براساس آمار منتشره، در هفت ماهه امسال حدود ۸۹۷ میلیون قطعه جوجه‌ریزی انجام داده‌ایم. این در حالی است که در مدت مشابه سال گذشته، این عدد یک میلیارد و ۵۰ میلیون بوده و سرانه مصرف کشور در هفت ماه سال گذشته، حدود ۳۱ کیلوونیم به ازای هر فرد ایرانی بوده است و این سرانه براساس آمار تولید امسال کاهش پیدا کرده و به ۲۴ کیلو نیم رسیده، یعنی تولید مازاد داشته‌ایم و سرانه مصرف کاهش پیدا کرده و تعادل بین عرضه و تقاضا به هم خورده است. این فعال صنعت مرغ تأکید کرد: کاهش تقاضا در چند ماه گذشته، باعث زیان مرغداران شده است و با رایزنی تشکل‌ها و اتحادیه‌ها، خرید حمایتی مرغ از سوی دولت در شهریورماه آغاز شد. اسدالله‌نژاد گفت: در ماه‌های گذشته در مقاطعی، قیمت تمام شده هر کیلوگرم مرغ برای واحدهای مرغداری بین ۲۵۰ تا ۲۶۰ هزار تومان بوده، اما مرغدار به قیمت ۱۵۰ تا ۱۵۵ هزار تومان فروخته است و زیانی که در طول این چند ماه به مرغداران کشور وارد شده، بیش از ۶۰ هزار میلیارد تومان است، چیزی که از توان تولیدکنندگان خارج است و آسیب‌های جدی به آنها وارد شده است. تاکنون ۲۱ هزار تن به سردخانه‌ها منتقل شده است. مدیرعامل شرکت پشتیبانی امور دام کشور در این خصوص گفت: در پی تصویب مجوز افزایش ذخایر راهبردی گوشت مرغ در ستاد تنظیم بازار کشور، این مجموعه از ۲۳ شهریورماه فرایند تأمین و ذخیره‌سازی مرغ تولید داخل را آغاز خواهد کرد. پرویز جعفری افزود: تاکنون ۲۱ هزار تن از این میزان کشتار و به سردخانه‌های شرکت منتقل شده است. عملیات خرید باقی‌مانده نیز طی یک تا دو هفته آینده به پایان می‌رسد. وی در گفت‌وگو با ایانا، با تشریح آخرین وضعیت خرید حمایتی مرغ در کشور افزود: «شرکت پشتیبانی امور دام با ورود به‌موقع به بازار و اجرای برنامه خرید حمایتی، در استان‌های مختلف اقدامات لازم را انجام داده و مدیران استانی این شرکت نیز مأموریت یافته‌اند روند اجرای خرید را پیگیری کنند.» وی با اشاره به استقرار بازرس‌های ویژه در استان‌ها برای نظارت بر فرایند خرید افزود: «خرید حمایتی در ایجاد تعادل در بازار مرغ نقش داشته و ورود شرکت به این حوزه با هدف حمایت از تولیدکنندگان و مدیریت بازار انجام شده و آثار آن در ایجاد تعادل در بازار قابل مشاهده است.»

■ ذخایر پروتئینی کشور در وضعیت مطلوب قرار دارد

جعفری در ادامه با اشاره به وضعیت ذخایر کالاهای اساسی و پروتئینی کشور در شرایط جنگ و محدودیت‌های اقتصادی بیان کرد: «کشور طی ماه‌های گذشته با شرایط جنگی و محاصره اقتصادی مواجه بوده و طبیعتاً این محدودیت‌ها بر روند تأمین کالا اثرگذار است، اما با تدابیر وزارت جهاد کشاورزی در حوزه تأمین و ذخیره‌سازی، وضعیت ذخایر کشور مطلوب است.»

وی تأکید کرد: «به جرئت می‌توان گفت میزان ذخایر کالاهای اساسی و پروتئینی کشور در مقایسه با ۱۰ سال گذشته در سطح بسیار بالایی قرار دارد و از این بابت برای تأمین کالا نگرانی وجود ندارد.» وی افزود: «براساس ضوابط تعیین‌شده، مرغ‌های با وزن ۱۲۰۰ تا ۱۸۰۰ گرم، به‌صورت منجمد و شیرینگ‌پک‌شده و با نرخ هر کیلوگرم ۳۳۵ هزار تومان، تحویل درب سردخانه از تولیدکنندگان پذیرفته می‌شود.» جعفری با تأکید بر اینکه اجرای این طرح در چارچوب سیاست‌های ستاد تنظیم بازار کشور صورت می‌گیرد، تصریح کرد: صیانت از تولید داخلی، ایجاد اطمینان در میان تولیدکنندگان، تأمین پایدار نیاز کشور و برخورداری از پشتوانه کافی برای مدیریت بازار در شرایط ضروری، از مهم‌ترین اهداف این برنامه است.» مدیرعامل شرکت پشتیبانی امور دام کشور ادامه داد: «با توجه به شرایط تولید و تحولات بازار، این شرکت آمادگی دارد متناسب با میزان عرضه و نیاز کشور، نسبت به تأمین و نگهداری محصول اقدام کند تا امکان مداخله مؤثر و به‌موقع در مواقع مورد نیاز فراهم باشد.»

■ برنامه دولت برای کنترل قیمت و ادامه تولید در پاییز و زمستان

معاون وزیر جهاد درباره احتمال تأثیر محدودیت‌های برق و گاز بر تولید مرغ در فصل پاییز و زمستان گفت: «تمام تلاش ما این است که افزایش قیمت در بازار اتفاق نیفتد، زیرا سفره مردم برای ما خط قرمز است و اجازه نمی‌دهیم کمبود عرضه باعث افزایش قیمت شود.»

وی با اشاره به برنامه‌ریزی برای تأمین مرغ در فصل سرد افزود: «سطح ذخایر شرکت پشتیبانی امور دام تکمیل است و درخواست کرده‌ایم این ذخایر توسعه پیدا کند تا در فصل سرد امکان عرضه بیشتر وجود داشته باشد.»

وی تأکید کرد: «برای استان‌هایی که احتمال محدودیت گاز در آنها وجود دارد و بخش قابل توجهی از تولید مرغ کشور را در اختیار دارند نیز برنامه‌ریزی شده است تا ظرفیت تولید در استان‌های دیگر افزایش پیدا کند و اختلالی در تأمین بازار ایجاد نشود.»

وی گفت: «این محصولات برای ذخایر راهبردی شرکت پشتیبانی امور دام، خریداری و نگهداری می‌شود تا در صورت بروز در بازار یا افزایش غیرمتعارف قیمت‌ها، نسبت با شرایط نسبت به عرضه آنها اقدام شود.»

گزارش ۲

نرگس گودرزی

رخ‌نمایی «درد اقتصادی» ایران به امریکا در شکست انتخاباتی دارودسته ترامپ

انتخابات درونی رژیم امریکا که بیش از یک دعوای جناحی و حزبی نیست بالاخره برگزار شد و آنچه برای همگان مهم است، فارغ از اینکه کدام حزب رژیم مستبد امریکا پیروز شده است، اینکه نشان داد تحمیل درد اقتصادی ایران به رژیم امریکا کارگر افتاد و مردم امریکا به این نتیجه رسیدند عاملان و بانیان و دارودسته موافق حمله نظامی به کشورمان و پرپر کردن فرشتگان میناب و قهرمانان ناو دنا و دانشمندان و فرماندهان و در رأس آنها آقای شهیدمان را حذف و برای مدتی مجلس کشورشان را از لوث «طبقه ایستین» پاک کنند، هرچند این طبقه با از بین رفتن حکومت امریکا از بین خواهد رفت، ولی بالاخره نارضایتی از قیمت‌ها که ناشی از جنگ افروزی رژیم امریکا علیه مردم ایران است، برای رأی‌دهندگان امریکایی مهم بود و حرف‌شان را با رأی ندادن به قماش ترامپ نشان دادند.

اقتصاد و معیشت در انتخابات میان‌دوره‌ای امریکا به مهم‌ترین معیار ارزیابی عملکرد دونالد ترامپ تبدیل شد. افزایش قیمت سوخت، هزینه‌های درمانی و مواد غذایی، در کنار پیامدهای اقتصادی حمله به ایران و سیاست‌های تعرفه‌ای دولت، فشار بر خانوارها و بنگاه‌های اقتصادی را تشدید کرده است. خبرگزاری رویترز روز گذشته در گزارشی درباره نتایج انتخابات میان‌دوره‌ای امریکا اعلام کرد افزایش هزینه زندگی و نارضایتی از قیمت مواد غذایی و سوخت، از مهم‌ترین عوامل نارضایتی رأی‌دهندگان از دونالد ترامپ و حزب جمهوری‌خواه بوده است، به‌طوری که تقریباً ۹ نفر از هر ۱۰ رأی‌دهنده، هزینه زندگی را عاملی مهم یا تعیین‌کننده در تصمیم انتخاباتی خود دانسته‌اند.

نتایج نظرسنجی‌های انجام شده از رأی‌دهندگان هنگام خروج از حوزه‌های رأی‌گیری که مؤسسه اس‌اس‌آر اس به نمایندگی از مجموعه‌ای از رسانه‌های امریکایی انجام داده نیز نشان می‌دهد حدود دوسوم رأی‌دهندگان ترامپ را مسئول افزایش قیمت‌ها می‌دانند. همچنین سه‌چهارم شرکت‌کنندگان در این نظرسنجی‌ها از شرایط کنونی کشور و روند اداره آن ابراز خشم یا نارضایتی کرده‌اند. بسیاری از رأی‌دهندگان گفته‌اند وضعیت مالی آنها در مقایسه با دو سال قبل، یعنی پیش از آغاز دوره دوم ریاست‌جمهوری ترامپ، بدتر شده است. این نارضایتی در شرایطی شکل گرفته که ترامپ در کارزار انتخاباتی سال ۲۰۲۴ وعده داده بود هزینه زندگی را پایین بیاورد و وضعیت مالی دولت را سامان دهد، اما اکنون اقتصاد این کشور با افزایش بدهی عمومی، رشد هزینه انرژی و نرخ وام مسکن مواجه است. جنگ با ایران نیز با ایجاد اختلال در بازار انرژی، فشارهای تورمی تازه‌ای به اقتصاد وارد کرده و فضای مالی دولت را دشوارتر ساخته است.

بر این اساس و طبق آخرین نظرسنجی سراسری فایننشال تایمز و مؤسسه تحقیقاتی فوکال دیتا نیز بیش از دوسوم رأی‌دهندگان امریکایی از نحوه مدیریت تورم و هزینه‌های زندگی دولت ترامپ رضایت ندارند. این نظرسنجی که در فاصله ۳۰ اکتبر تا اول نوامبر و در آستانه انتخابات میان‌دوره‌ای روز سه‌شنبه انجام شده، تصویری از نارضایتی اقتصادی شهروندان امریکا ارائه داد که نتایج آن نیز در اعلام آرا رقبای ترامپ مشخص شد. طبق نتایج این نظرسنجی، حدود ۶۸ درصد پاسخ‌دهندگان با عملکرد ترامپ در زمینه مدیریت افزایش قیمت‌ها و هزینه‌های زندگی مخالف هستند. مقایسه نتایج نظرسنجی اخیر با نخستین نظرسنجی فایننشال تایمز در ماه می (اردیبهشت) نشان می‌دهد سهم مخالفان عملکرد ترامپ در حوزه تورم طی این مدت حدود ۱۰ واحد درصد افزایش یافته است. در ماه می، ۵۸ درصد پاسخ‌دهندگان از عملکرد او در این زمینه ناراضی بودند، اما این رقم اکنون به ۶۸ درصد رسیده است.

مهم‌ترین بخش نظرسنجی فایننشال تایمز به اولویت‌هایی مربوط می‌شود که رأی‌دهندگان انتظار دارند پس از انتخابات میان‌دوره‌ای در دستور کار سیاستمداران قرار گیرد. نتایج نشان می‌دهد کاهش قیمت‌ها و تقویت اقتصاد با فاصله قابل توجهی در صدر این اولویت‌ها قرار دارد.

■ اثر جنگ بر خانوارهای امریکایی

خشم رأی‌دهندگان از گرانی‌ها و نارضایتی از عملکرد ترامپ جهت‌گیری سیاسی امریکایی‌ها را به سمت دموکرات‌ها تغییر داد. افزایش شدید قیمت سوخت و تورم ناشی از جنگ امریکا علیه ایران که اکنون وارد هشتمین ماه خود شده است، از جمله عواملی هستند که موجب این تغییر جهت‌گیری شد. در همین حال، سیاست‌های تعرفه‌ای ترامپ نیز به یکی دیگر از نقاط آسیب‌پذیر جمهوری‌خواهان تبدیل شد. تعرفه‌های تجاری دولت، در کنار افزایش هزینه انرژی و مواد اولیه، نگرانی‌هایی را درباره قیمت تمام‌شده کالاها و فشار بر فعالیت بنگاه‌های اقتصادی ایجاد کرد.

رئیس کل بانک مرکزی روز گذشته در واکنش به نتایج انتخابات امریکا گفت: اگرچه طرد اقتصادی ایران نتیجه نگرفت، اما طرد سیاسی جمهوری‌خواهان در امریکا محقق شد. عبدالناصر همتی با اشاره به ادعای وزیر خزانه‌داری امریکا درباره فروپاشی اقتصاد ایران در دو هفته گفت: با گذشت یک ماه از اجرای مداخله ارزی بانک مرکزی در بازار اسکناس، امروز کارشناسان می‌توانند در مورد تأثیر این سیاست در بازار ارز ارزیابی بهتری داشته باشند. در این مدت تلاش برای طرد اقتصادی ایران و فروپاشی اقتصاد آن ظرف دو هفته، به طرد سیاسی جمهوری‌خواهان از قانون‌گذاری امریکا منجر شد.

بسیاری از کارشناسان مهم‌ترین دلیل پیروزی حزب مخالف ترامپ در انتخابات را تورم و سیاست‌های جنگ‌طلبانه او علیه ایران عنوان می‌کنند و معتقدند افزایش قیمت سوخت لطمات شدیدی به اقتصاد امریکا وارد کرده و بر همین اساس دلیل مخالفت مردم با جنگ قیمت بالای نفت است. برآورد کارشناسان درباره قیمت نفت بدون جنگ، قیمت ۷۰ دلاری آن است، البته این در شرایطی است که نفت با مدیریت هوشمند ایران در تنگه هرمز در کانال ۱۰۰ دلار ماندگار شده است.

تحلیلگران اقتصادی می‌گویند، ماندگاری نفت بالای ۱۱۰ دلار نقطه انفجار اقتصاد امریکاست. این مسئله همزمان با بدهی ۴۰ تریلیون دلاری، نرخ بالای وام مسکن، قیمت گازوئیل و تورم همچون حلقه‌هایی به یکدیگر متصل شده‌اند. افزایش هزینه استقراض، بودجه دولت را تحت فشار قرار می‌دهد، قیمت انرژی هزینه خانوار و بنگاه‌ها را بالا می‌برد و تورم بالا نیز دست فدرال‌رزرو را برای کاهش نرخ بهره می‌بندد. همین ارتباط متقابل، مدیریت اقتصاد امریکا را دشوارتر کرده است. حالا چالش پیش روی دولت، بازگرداندن اعتماد به سیاست اقتصادی است، اعتمادی که هم در بازار اوراق و هم در میان مصرف‌کنندگان آسیب دیده است. اگر قیمت انرژی بالا بماند، هزینه استقراض افزایش یابد و کسری بودجه کاهش پیدا نکند، فاصله میان وعده‌های اقتصادی ترامپ و واقعیت اقتصاد امریکا بیشتر خواهد شد.

■ شوک انتخاباتی به دلار و بورس

نتایج انتخابات امریکا و از دست رفتن اکثریت کنگره از سوی جمهوری‌خواهان، روز گذشته نخستین نشانه‌های خود را در بازارهای مالی این کشور نشان داد و دلار به پایین‌ترین سطح یک ماه اخیر سقوط کرد. با این ریزش سرمایه‌گذاران با نگرانی از آینده سیاست‌های اقتصادی ترامپ به خرید اوراق قرضه دولت روی آوردند.

در همین حال، قیمت جهانی طلا نیز همزمان با افت ارزش دلار و کاهش بازدهی اوراق خزانه‌داری امریکا با افزایش قابل توجهی همراه شد. بهای هر اونس طلا با رشد ۲,۴ درصدی به حدود ۴۰۲۲ دلار رسید؛ افزایشی که در کنار نگرانی‌های سیاسی پس از انتخابات امریکا، از تمایل سرمایه‌گذاران به دارایی‌های امن در برابر نوسانات اقتصادی حکایت دارد.

همزمان با مشخص شدن نتایج انتخابات امریکا، معاملات آتی در بورس نزدیک به ۱,۵ درصد کاهش یافت. از یک ماه گذشته تاکنون و با تشدید شوک انرژی ناشی از تنگه هرمز شاخص بورس نزدیک به ۱۰ درصد ریخته است.

حل ناترازی برق مستلزم عبور نگاه‌های جزیره‌ای است

یادداشت

حوریه ملکی

ناترازی مزمن انرژی از یک چالش مقطعی و فصلی فراتر رفته و به گره‌ای کور در مسیر پایداری زیست شهری، حیات صنایع و گردش چرخ‌های اقتصاد ملی بدل شده است. در مواجهه با این بحران فراگیر، ساده‌انگارانه‌ترین رویکرد که بارها در گفتمان‌های رسمی تکرار می‌شود، خلاصه کردن صورت‌مسئله در شعار تکراری صرفه‌جویی و احاله دادن همه بار مسئولیت به دوش شهروندان است.

اگرچه ترویج استفاده از پنل‌های خورشیدی خانگی و پشت‌بامی اقدامی پسندیده در جهت تنوع‌بخشی به سبد خرد تولید برق و تقویت حس مسئولیت مدنی به شمار می‌آید، اما هرگز نمی‌تواند پاسخگوی نیاز عظیم و روزافزون شبکه سراسری باشد. این قبیل اقدامات خرد هرچند مفیدند، ولی در عمل حکم مسکنی ضعیف در برابر دردی مرگبار دارند، چراکه چرخ‌های سنگین صنایع مادر، کارخانه‌های تولیدی، شبکه‌های حیاتی خدمات شهری، بیمارستان‌ها، بازارهای متراکم و زیرساخت‌های کلان‌شهرها و روستاها به تزریق مقادیر زیاد، پیوسته و مگاواتی انرژی نیازمندند و چنین ظرفیت عظیمی جز از مسیر احداث مزارع خورشیدی مقیاس‌بزرگ در گستره ملی حاصل نخواهد شد.

ریشه بحرانی که امروز گریبان‌گیر کشور شده، فقط در ناتوانی نیروگاه‌ها در تولید برق خلاصه نمی‌شود، بلکه این چالش نتیجه دهه‌ها توسعه نامتوازن، رشد لجام‌گسیخته جمعیتی و اتخاذ تصمیم‌های فاقد پیوست کارشناسی و بی‌پشتوانه نسبت به ظرفیت‌های سرزمینی و زیرساختی است. بارگذاری‌های بی‌ضابطه جمعیتی، صنعتی و خدماتی در کانون‌های شهری و تمرکز نامتعادل امکانات بدون سنجش توان اکولوژیک و زیربنایی، تعادل اکوسیستم انرژی را برهم زده است. از سوی دیگر، بخش عمده‌ای از انرژی گرانبهای تولیدی به دلیل عدم پایبندی به استانداردهای اصلی و جهانی در مهندسی معماری و شهرسازی پیش از مصرف به هدر می‌رود.

ساخت‌وسازهایی که در آنها هیچ توجهی به نورگیری بهینه اتاق‌ها در طول روز نشده است، ساختمان‌هایی که با مصالح نامرغوب ساخته شده و به تونل‌های فرار سرما و گرما بدل گشته‌اند و غفلت از اصول عایق‌بندی و طراحی غیرفعال خورشیدی، شهرها را به هیولاهای بلعنده حامل‌های انرژی تبدیل کرده‌اند. در چنین شرایطی که سازه‌های شهری عملاً برای اتلاف انرژی پی‌ریزی می‌شوند، تقلیل دادن علاج واقعه به کم‌مصرفی شهروندان، نادیده گرفتن عمق شکاف‌های ساختاری است.

بزرگ‌ترین مانع در این میان، فرهنگ نهادینه‌شده مدیریت جزیره‌ای، فقدان نگاه کل‌نگر و نبود اراده مشترک برای اتخاذ تصمیم‌های واحد و هماهنگ میان نهادها و سازمان‌های اجرایی است. هر دستگاهی در حصار اداری و سازمانی خویش می‌پندارد که نقشه راهش بی‌نقص است و ناکارآمدی ساختاری موجود را با انداختن بار ملامت بر دوش مردم یا سایر دستگاه‌ها توجیه می‌کند. این گسست و تشتت در سیاست‌گذاری، هم‌افزایی ملی را عقیم گذاشته و پروژه‌های تحول‌آفرین را در پیچ‌وخم دیوان‌سالاری متوقف می‌سازد. در این فضا، بازطراحی رویکردها و ایجاد یک وحدت رویه راهبردی امری حیاتی است، به‌طوری که دستگاه‌های زیرساختی، متولیان زمین، نهادهای اعطای تسهیلات و مراجع صدور مجوز به جای تقابل و فرافکنی، ذیل یک نقشه راه کلان به همگرایی دست یابند و بستر را برای جلب سرمایه‌گذاری‌های سنگین داخلی و خارجی در حوزه مزارع بزرگ تجدیدپذیر هموار کنند.

اتصال دهها مگاوات برق پاک به شبکه سراسری در پهنه‌های مستعد خورشیدی نشان می‌دهد که ظرفیت فنی و اقلیمی استان‌های ایران در بالاترین سطح وجود دارد، اما بهره‌برداری تام از این خوان نعمت نیازمند کنار گذاشتن بخشی‌نگری و ایجاد هماهنگی فراگیر میان بخشی است.

در همین بستر، تجمیع ظرفیت‌های تولید برق خورشیدی می‌تواند نمایی عینی از عبور از بن‌بست جزیره‌گرایی و حرکت به‌سوی خرد جمعی را پیش چشم قرار دهد و باید دانشگاه‌ها را از جایگاه صرف مشاوره‌ای خارج کرده و به محور شناسایی دقیق ناترازی‌ها، طراحی راهکارهای فنی، اجرای پروژه‌های مشترک مقیاس‌بزرگ خورشیدی و پایش میدانی نتایج تبدیل کند. مزارع عظیم خورشیدی در صورت برخورداری از پیوست علمی دقیق، قادرند نقشی بنیادین در جبران فوری ناترازی شبکه، افزایش تاب‌آوری زنجیره‌های تأمین و تضمین پایداری صنایع در ایام اوج بار ایفا کنند.

ایران بر فراز یکی از درخشان‌ترین کمربندهای تابشی جهان واقع شده و روزهای آفتابی پرتعداد در فلات مرکزی، شرق و جنوب کشور، یک مزیت راهبردی بی‌نظیر برای جهش اقتصادی و تأمین انرژی پایدار به‌شمار می‌آید. گذار از وضعیت فرسایشی کنونی نیازمند نگاهی ملی، جامع‌نگر و شجاعانه است که در آن، اصلاح استانداردهای ساخت‌وساز، مهار بارگذاری‌های نامتوازن جمعیتی و پیوند نظام‌مند دانش با تصمیم‌گیری در اولویت قرار گیرد. خروج از سایه سنگین ناترازی تنها زمانی میسر می‌شود که دست از رویکردهای جزیره‌ای و تقلیل‌گرایانه برداشته شود و دولت با ریل‌گذاری کلان و تسهیل‌گری واقعی، ساخت مزارع بزرگ‌مقیاس خورشیدی را به پروژه‌ای فراگیر، مشترک و بی‌بازگشت برای آینده کشور تبدیل سازد تا امنیت انرژی صنایع، شهرها و روستاهای این سرزمین برای نسل‌های آینده بدون هرگونه اضطراب تضمین شود.